

Възможности за справяне с образователните проблеми на децата на имигрантите в България

Галя Бонева

Options for dealing with educational problems Children of Immigrants in Bulgaria: The possibilities of educational and social institutions that work with emigrant children are discussed in the article.

Key words: Educational problems, imigrants, new educational social sphere.

ВЪВЕДЕНИЕ

В последните години се увеличава броят на имигрантите в България. Това предполага ефективно управление на процесите, свързани с тяхната интеграция в българското общество. Особено важни са въпросите за образованието на децата, за да могат те да се включат пълноценно в новата образователна и социална среда и успешно да се реализират. В тази посока се осъществяват различни мерки, които са насочени към решаване проблемите на децата на имигрантите с оглед на тяхното образование, обучение, развитие.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Данните от проведени социологически изследвания сочат, че около 26% от децата на чужденците посещават училище, 7% - не посещават училище, 46% от чужденците нямат деца в училищна възраст, а 20% не са отговорили [13]. Най-честите причини, поради които децата на бежанците и имигрантите не посещават училище са: незнаене на езика, страх у родителите от негативно отношение към децата им, насочване към други форми на обучение.

В повечето случаи родителите /имигранти, чужденци/ записват децата си в различни специализирани училища и значително по-рядко в български училища.

Най-често избраните специализирани училища са:

– училища, в които се предлага разнообразно чуждоезиково обучение. По този начин се избягват високите такси на обучение в частните училища, а и се създават възможности за пълноценни взаимодействия с български деца, което е предпоставка за по-добра интеграция /ОУ №76, СОУ №18 в гр. София и др./.

– частни училища /иракско, ливанско, палестинско, сирийско, турско училище/. Като проблеми на частното образование се посочват високите такси. Друг проблем е, че такова обучение води до затваряне в собствената общност и се ограничават възможности за контакти с деца от други култури и разбира се с деца от българската общност. Съществуват проблеми и при продължаване на образованието в български университети.

– училища към посолствата, както и други форми на образователни дейности и услуги;

– осъществяване на обучение с помощта на частни учители вкъщи;

– често родителите предпочитат децата им да учат извън България, в училища, които са в родината им, както и в престижни колежи и университети в различни страни на света.

В последните години, с оглед на засилване на миграционните процеси, педагозите и специалистите в образователните и социални институции се налага да се справят и с проблемите, произтичащи от образователните затруднения на учащите в българското училище. В учебните заведения са включени различни деца и учачи и е необходимо да се осъществяват пълноценни образователни взаимодействия с тях. В някои случаи децата от смесени бракове и мигрантски произход се чувстват изолирани и сегрегирани и това дава отражение на тяхното

учене, успеваемост, взаимоотношения с учителите и другите ученици. Поради това изучаването на българския език и интегрирането на децата в учебните заведения е важна задача, която трябва да стои на вниманието на педагозите.

Проведени изследвания показват, че "Повечето учители не са били обучавани в интеркултурна комуникация и преподаване в мултикултурна среда и трудно се справят, когато се появи подобна нужда" [4, 35].

В България е приета „Програма за интеграция на бежанци“, в която са отбелязани мерки за интегриране на деца, чиито родители имат статут на имигранти и бежанци. Основните направления на работа са:

- подкрепа от ресурсни учители за децата бежанци при приспособяването им към различния език на преподаване и учебна програма. По-подобен начин обаче, би следвало да бъдат подпомагани и други деца мигранти, за да се гарантира пълноценното им интегриране и социализиране в масовото училище.

- организиране на курсове, школи за изучаване на български език, провеждане на летни лагери и др.

- допълнителни занимания по различни учебни предмети;

- включване в различни форми на социални и образователни взаимодействия за интегриране към българската култура.

- помощи за решаване на образователни проблеми по линия на държавни, неправителствени организации, сдружения и др.

Възможности за работа в образователните институции за справяне с проблемите на децата на имигранти и бежанци:

- цялостната образователна дейност да бъде насочена към поощряване на многообразието в българските училища;

- провеждане на квалификационни курсове с преподавателите за работа в мултикултурна среда. В различни форми да се осъществи запознаването им с основните въпроси на мултикултурното образование. Акцент при квалификацията в това отношение може да се постави на усвояване на методи, форми, средства за работа в мултикултурна среда;

- включване в обучението по различни учебни предмети на теми, които отразяват спецификите на отделните общности в страната – традиции, ценности, нагласи;

- разработване на дидактически помагала, които да осигурят необходимата информация за различните общности и съответно методически указания за осъществяване на пълноценни взаимодействия;

- в учебните часове, в извънкласните форми да се стимулират учениците да споделят, да изявяват своята „разнообразна опитност“, която произтича от културните им различия.

- осъществяване на проекти от различни правителствени и неправителствени организации. Например: като много добра практика се отчитат различни Менторски проекти за интеграция на деца имигранти.

Социално-педагогическата работа с деца имигранти и бежанци има своеобразна специфика, което изисква адекватна подготовка на педагозите и специалистите, които работят с хора, които са придобили такъв статут. Това налага във висшите училища, в които се подготвят учители и социални педагози да се осъществява целенасочена работа за запознаване на студентите със своеобразните особености на различни общности, в това число и с проблемите на имигрантите и възможностите за подкрепа и интеграция.

В какви направления може да се насочи работата:

- запознаване с проблемите на различни общности, етнически групи, които живеят на територията на страната;

– формиране на умения за работа в мултикултурна среда – общуване, отчитащо специфичното за дадена култура; пълноценни позитивни взаимодействия в училищна и извънучилищна среда;

– използване на специфичните за тяхната културна среда методи, форми, средства, което осигурява среда, стимулираща различни видове активности;

– формиране на нагласа за работа с деца, които имат различия в някакво отношение. Дейностите, които се провеждат предполагат предварителна добра диагностика, целенасочена индивидуална работа, взаимодействия в група по предварително определени параметри и др.

– за диагностика и решаване на проблемите е необходимо да се провеждат целенасочени наблюдения, разговори, дейности. Важно е да се обсъждат позитивни и конструктивни начини за реагиране в определени ситуации.

В днешните динамични условия, когато се отварят границите между страните, когато се откриват нови възможности за работа и образование, се налага в образователните и социалните институции да работят хора, които имат съответната подготовка за работа с деца и възрастни с проблеми, дължащи се на различия от социален, етнически, религиозен характер.

В последните години става все по-наложително във висшите училища да се работи в тези направления – в аудиторни и извънаудиторни форми. Необходимо е и професионално-практическата подготовка на студентите да бъде по-целенасочена към формиране на интеркултурна компетентност. Това може да стане в следните направления:

1. знания - за статута и проблемите, които имат тези хора при социалните и образователни взаимодействия; информация за култура, обичаи, традиции, взаимоотношения, роли, очаквания, нагласи;

2. социални умения - умения за оптимално и ефективно взаимодействие с представители на различни етнически, религиозни, езикови и други групи; умения за междуличностно общуване; умения да наблюдават, да се ориентират в представи, чувства на другите; умения да изслушват (активно, рефлексивно слушане); умения да разбират посланията на партньорите в общуването; умения да събират информация и да я анализират, умения да решават проблеми; умения да оценяват потребността от услуги и защита, умения да оценяват ресурсите на хората, с които се работи и които се нуждаят от помощ; умения да мотивират другите; умения да ориентират и насочват другите, с които се осъществяват социалните и образователни взаимодействия; умения за рационално разпределяне на времето за различни дейности; умения за работа в екип; умения за работа по индивидуален случай и умения да организират работа в група; умения за работа с документация (нормативна, специализирана и др.); умения да организират различни дейности – консултиране, игри, тренинги, специфични подпомагащи дейности; умения за планиране, изготвяне и оценяване на програми.

3. отношения - позитивно отношение към „другостта“, изразено в различни форми - уважаване на традиции, вяра, обичаи; стремеж към създаване в социално-педагогическите заведения на атмосфера на доверие и безопасност; формиране на нагласи за зачитане на права и свободи на другите; нагласи за оказване на помощ и подкрепа в различни форми и различни средства, съобразно образователния и социалния контекст.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В последните години все по-осезателни стават политическите, икономическите и социалните решения по отношение на интеграционните процеси. Страните, приемащи имигранти, имат големи очаквания към възможностите на образованието да съдейства за интеграцията на хора от различни етнически групи, социални

слоеве, раси и др. Поради това е необходимо в образователните и социалните институции да се активизират дейностите по подготовката на педагозите за работа в мултикултурна среда.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Годишни доклади по миграция и интеграция – http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/immigration/integration/fsj_immigration_integration_en.htm

[2] Държавна агенция за бежанците – <http://www.aref.government.bg/>

[3] Европейски портал за интеграция: <http://ec.europa.eu/ewsi/en/index.cfm>

[4] Закрила на бежанците и ВКБООН. UNHCR Агенция на ООН за бежанците, Женева, 2007 – http://www.unhcr-budapest.org/bulgaria/images/stories/news/docs/02_Protecting%20Refugees/2_1_protecting%20refugees%20brochure_BUL/ProtRefbrochureBUL2008.pdf

[5] Изследване на правата на мигрантите в България (доклад на Български хелзински комитет). 2006 – www.bghelsinki.org/upload/.../Migrants_RightsReportBG-1.doc

[6] Имиграцията в България (съст. А. Кръстева). IMIR, 2005 – www.imir-bg.org/imir/.../Imigraciata%20v%20Balgaria.pdf

[7] Имигрантите в България. www.bulgaria.com/2009/10/22/%25D0%25...

[8] Годишни доклади по миграция и интеграция – http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/immigration/integration/fsj_immigration_integration_en.htm

[9] Държавна агенция за бежанците – <http://www.aref.government.bg/>

[10] Европейски портал за интеграция: <http://ec.europa.eu/ewsi/en/index.cfm>

[11] Закрила на бежанците и ВКБООН. UNHCR Агенция на ООН за бежанците, Женева, 2007 – http://www.unhcr-budapest.org/bulgaria/images/stories/news/docs/02_Protecting%20Refugees/2_1_protecting%20refugees%20brochure_BUL/ProtRefbrochureBUL2008.pdf

[12] Изследване на правата на мигрантите в България (доклад на Български Хелзински комитет). 2006 – www.bghelsinki.org/upload/.../Migrants_RightsReportBG-1.doc

[13] Интеграция в България. – <http://www.mlsp.government.bg/EIF/>

[14] Интеграция на имигрантите в България. Финален доклад. – www.bghelsinki.org/upload/resources/M

[15] Информация от институциите и органите на Европейския съюз. Заключение на Съвета от 26 ноември 2009 година относно образованието на деца с мигрантски произход

[16] Имиграцията в България (съст. А. Кръстева). IMIR, 2005 – www.imir-bg.org/imir/.../Imigraciata%20v%20Balgaria.pdf

[17] Мерджанова, Я. Б. Господинов. Професионален профил на социалния работник. Годишник на СУ, Факултет по педагогика /книга Социални дейности/, том 96.

[18] Национален статистически институт – официален сайт – <http://www.nsi.bg>

За контакти:

Доц. д-р Галя Бонева, Катедра „Педагогика“, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, сл. тел. (062) 635 853 вѓтр. 1607, e-mail: galia_boneva@abv.bg

Докладът е рецензиран.